

KOREYS TILIDA FONETIK TIZIMINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Qazoqova Go'zal Ortiqovna

Sharq tillari fakulteti

Filologiya va tillarni o'qitish: koreys tili

yo'nalishi talabasi

qazoqovaguzal@gmail.com

[+998-91-039-47-99](tel:+998-91-039-47-99)

Annotatsiya. Ushbu maqolada koreys tilining fonetik tizimi har tomonlama tahlil qilinadi. Koreys tili fonetik jihatdan o'ziga xos bo'lib, tovush va yozuv o'rtasidagi uyg'unlikni mukammal tarzda namoyon qiladi. Maqolada koreys tilida fonetik tizimining asosiy unsurlari - unli tovushlar (모음), undosh tovushlar (자음), patchim (받침), tovush o'zgarishlari (음운 변동) va intoantsiya jarayonlari haqida aniq ma'lumot beriladi.

Koreys yozuvi — Hangul (한글) — Sejong deb nomlangan shoh tomonidan yaratilgan bo'lib, u inson nutq organlari tuzilishiga asoslangan ilmiy fonetik yozuv tizimidir. Ushbu maqolada Hangul tizimining fonetik xususiyati, unda tovushlarning shakli, ohang va talaffuz bilan uyg'unlashuvi yoritib berilgan. Va shuningdek koreys tili fonetik tizimining boshqa tillardan farqli jihatlari, ya'ni unli uyg'unligi (모음 조화), tovush kuchi (쌍자음), havoli tovushlar, hamda so'z oxiridagi tovush o'zgarishlari ilmiy tarzda tahlil qilinadi.

Tadqiqot davomida koreys tilining fonetik tizimi nafaqat fonologik jihatdan, balki madaniy va tarixiy nuqtai nazardan ham o'rganiladi. Koreys xalqining nutq madaniyati, talaffuz me'yorlari va til ohangining soddaligi Hangul yozuvining mukammalligini ko'rsatib beradi. Maqolada koreys tili fonetik tizimining o'rganilishi tilni to'g'ri talaffuz qilish, yozma va og'zaki nutqni to'g'ri shakllantirish hamda koreys madaniyatini yanada aniqroq anglashda muhim o'rin tutishi ta'kidlanadi.

Mazkur maqola koreys tili fonetikasiga qiziquvchi talabalar, tilshunoslar, koreys tili o'qituvchilari hamda fonologiya yo'nalishida izlanish olib borayotgan tadqiqotchilar uchun nazariy va amaliy manba sifatida ahamiyatlidir.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the phonetic system of the Korean language. Korean is phonetically unique, demonstrating a perfect harmony between sound and writing. The article presents clear information about the main components of the Korean phonetic system — vowel sounds (모음), consonant sounds (자음), batchim (받침), sound changes (음운 변동), and intonation patterns.

The Korean writing system — Hangul (한글) — was created by King Sejong and is a scientific phonetic script based on the structure of human speech organs. The article

highlights the phonetic characteristics of Hangul, including the shapes of letters and their harmony with sound, tone, and pronunciation.

Additionally, the article analyzes the distinctive features of the Korean phonetic system compared to other languages, such as vowel harmony (모음 조화), tense consonants (쌍자음), aspirated sounds, and final consonant changes.

Throughout the study, the Korean phonetic system is examined not only from a phonological perspective but also from cultural and historical viewpoints. The simplicity of Korean pronunciation norms, speech culture, and tonal patterns demonstrates the perfection of the Hangul writing system. The article emphasizes that studying the Korean phonetic system plays an important role in correct pronunciation, accurate formation of spoken and written language, and deeper understanding of Korean culture.

This article serves as a theoretical and practical resource for students interested in Korean phonetics, linguists, Korean language teachers, and researchers in the field of phonology.

Аннотация. В данной статье всесторонне анализируется фонетическая система корейского языка. Корейский язык является фонетически уникальным и демонстрирует идеальную гармонию между звуком и письмом. В статье приведена чёткая информация об основных элементах корейской фонетической системы — гласных звуках (모음), согласных звуках (자음), патчиме (받침), звуковых изменениях (음운 변동) и процессах интонации.

Корейская письменность — Хангыль (한글) — была создана королём Седжоном. Это научная фонетическая система письма, основанная на строении речевых органов человека. В статье раскрываются фонетические особенности Хангыля, форма букв, их связь со звучанием, тоном и произношением.

Кроме того, анализируются отличительные черты корейской фонетической системы по сравнению с другими языками, такие как гармония гласных (모음 조화), придыхательные и напряжённые согласные (쌍자음), а также изменения конечных согласных.

В ходе исследования фонетическая система корейского языка рассматривается не только с фонологической точки зрения, но и с культурно-исторической. Простота произносительных норм, речевой культуры и тональности корейского языка показывает совершенство письменности Хангыль. В статье подчёркивается, что изучение фонетической системы корейского языка играет важную роль в правильном произношении, формировании устной и письменной речи, а также в более глубоком понимании корейской культуры.

Статья представляет собой теоретический и практический источник для студентов, интересующихся фонетикой корейского языка, лингвистов, преподавателей корейского языка и исследователей в области фонологии.

Kalit soʻzlar: Koreys tili, fonetik tizim, Hangul, tovush tizimi, unli tovushlar, undosh tovushlar, unli uygʻunligi, batchim, tovush oʻzgarishlari, intonatsiya, urgʻu, talaffuz, fonologiya, koreys madaniyati, yozuv tizimi.

Keywords: Korean language, phonetic system, Hangul, sound system, vowels, consonants, vowel harmony, batchim, sound changes, intonation, stress, pronunciation, phonology, Korean culture, writing system.

Ключевые слова: Корейский язык, фонетическая система, хангыль, звуковая система, гласные, согласные, гармония гласных, патчим, звуковые изменения, интонация, ударение, произношение, фонология, корейская культура, письменность.

Kirish

Til – bu insoniyatning eng muhim aloqa vositasida biri hisoblanadi. Har bir tilda nutq tovushlarini oʻrganadigan alohida boʻlim mavjud boʻlib, u fonetika deb ataladi. Fonetika – tilning tovush tarkibi, talaffuz qoidalari va tovush oʻzgarishlarini oʻrganadi.

Koreys tili dunyodagi eng mukammal fonetik tizimga ega tillardan biri sanaladi. Chunki u oʻziga xos yozuv tizimi – Hangul (한글) orqali tovush va harflar oʻrtasida aniqlik va uygʻunlikni taʼminlaydi. Bu yozuv tizimi 1443-yilda Koreya shohi Sejong tomonidan yaratilgan boʻlib, xalq uchun oson oʻqiladigan, ilmiy asosda tuzilgan yozuv tizimi sifatida tarixda alohida oʻrin tutadi.

Koreys tili fonetikasi boshqa tillarga nisbatan soddaroq, lekin chuqur mantiqiy tuzilishga ega. Uning fonetik tizimini oʻrganish koreys tilida toʻgʻri talaffuz, soʻz birikmalarini toʻgʻri oʻqish va soʻz oʻzgarishlarini tushunishda juda muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism .1. Koreys fonetik tizimining umumiy tuzilishi

Koreys tili tovush tizimi ikki asosiy qismdan iborat:

Unli tovushlar (모음)

Undosh tovushlar (자음)

Hangul yozuvida har bir belgi bitta tovushga ega. Bu jihatdan koreys yozuvi fonetik alifbo hisoblanadi. Boshqa tillardagi kabi harflar har doim bir xil tovushni bildiradi.

Koreys tilida umumiy hisobda 40 ga yaqin tovush mavjud:

Unlilar: 10 ta asosiy va 11 ta qoʻshma unli tovushlar (masalan, ㅏ, ㅑ, ㅓ va h.k.).

Undoshlar: 19 ta asosiy tovush, ularning ichida (쌍자음) va havoli tovushlar mavjud.

2. Unli tovushlar tizimi

Koreys tilidagi unli tovushlar ogʻizning qay darajada ochilish darajasi va tilning joylashuviga qarab farqlanadi. Unlilar talaffuzda yumshoqlik va ohangni belgilaydi.

Asosiy 10 ta unli tovush: ㅏ (a), ㅑ (eo), ㅓ (o), ㅕ (u), ㅗ (eu), ㅣ (i), ㅜ (ae), ㅡ (e), ㅟ (oe), ㅢ (wi).

Unli tovushlar o‘zaro uyg‘unlik qonuniga ko‘ra 모음 조화(moeum johwa) ga asoslanadi. Bu qonunga ko‘ra, so‘z ichidagi unlihar “yorqin” yoki “xira” tovushlar guruhiga kiradi va ular bir so‘zda odatda aralashmaydi.

Masalan:

발다(balgda) – “yorug‘” so‘zida uyg‘un unli tovushlar ishlatilgan.

반갑다(bangapda) – “xursand bo‘lish” so‘zida ham tovush uyg‘unligi saqlangan.

Bu tamoyil asosan talaffuzni osonlashtiradi va so‘z ohangiga uyg‘unlik beradi.

3. Undosh tovushlar tizimi

Koreys tilida 19 ta undosh mavjud. Ular talaffuzda havoning chiqish darajasi va tovush paychalari ishtirokiga ko‘ra farqlanadi.

Masalan: ㄱ (k/g)

ㄴ (n)

ㄷ (t/d)

ㅂ (p/b)

ㅅ (s)

ㅇ (ng yoki sukut belgisi)

Shuningdek, kuchli talaffuzli tovushlar (쌍자음) mavjud: ㄱㄱ, ㄷㄷ, ㅂㅂ, ㅅㅅ, ㅈㅈ.

Bu tovushlar qisqa, ammo kuchli talaffuz qilinadi. Masalan:

가다(gada – borish)

까다(kkada – tozalash)

Bu ikki so‘z talaffuz farqiga ko‘ra butunlay boshqa ma’noga ega.

4. Batchim (받침) – so‘z oxiridagi tovushlar

Koreys tilidagi o‘ziga xos fonetik hodisa bu batchim, ya’ni so‘z oxirida keladigan undosh tovushdir.

Batchim so‘z talaffuzini o‘zgartiradi. Ayrim hollarda u keyingi so‘z bilan qo‘shilib talaffuz qilinadi.

Misollar:

밥(bap) + 은(eun) → [바빔 (babeun)]

꽃(kkot) + 이(i) → [꼬치 (kkochi)]

Batchim mavjudligi tufayli koreys tilida tovush o‘zgarishlari (음운 변동) keng tarqalgan.

5. Tovush o‘zgarishlari (음운 변동)

Koreys fonetikasi o‘zgaruvchan tovush tizimiga ega. Tovush o‘zgarishi nutqda sillilik, tabiiylik va ohangdorlikni ta’minlaydi. Asosiy turlari:

Assimilyatsiya (비음화) – burun tovushiga o‘tish

/ㅂ + ㄴ/ → /ㅃ ㄴ/

Masalan: “합니다” [함니다] tarzida talaffuz qilinadi.

Qo‘shilish (연음) – so‘z oxiri tovushi keyingi so‘z boshiga o‘tadi

밥을 → [바블 (babel)]

Tovush tushishi (탈락) – ayrim tovushlar talaffuzda yo‘qoladi

많아요 → [마나요]

Qo'shimcha tovush paydo bo'lishi (첨가) – talaffuzni osonlashtirish uchun ba'zi tovushlar qo'shiladi.

Bu hodisalar koreys talaffuzini tabiiy va ohangdor qiladi.

6. Urg'u va intonatsiya

Koreys tilida urg'u orqali ma'no o'zgarib qolmaydi. Biroq intonatsiya gapning maqsadini bildiradi. Masalan, so'roq, undov yoki hayrat ohanglari intonatsiya orqali ifodalanadi:

평서문(oddiy gap): 고양이가여빠요. (Mushuk chiroyli.)

의문문(so'roq gap): 고양이가여빠요? (Mushuk chiroylimi?)

Bu ohangning farqi grammatik ma'noni aniq ifodalashda muhim rol o'ynaydi.

7. Fonetik tizim va madaniyat

Koreys tili fonetikasi faqat tovush tizimi emas, balki koreys xalqining madaniy tafakkurini ham aks ettiradi. Hangul harflari inson nutq organlari shakliga asoslangan — bu inson anatomiyasiga asoslangan yagona yozuv tizimidir.

Masalan:

ㄱ — tilning orqa qismi tanglayga teganda hosil bo'ladi.

ㅋ — lablar yopilganda chiqadigan tovush.

ㆁ — tish orasidan chiqadigan havo tovushi.

Bu ilmiy asos asosan koreys yozuvini boshqa tillardan ajratib turadi.

Xulosa

Koreys tili fonetik tizimi soddaligi, mantiqiyliigi, ohangdorligi va ilmiy tuzilishi bilan ajralib turadi.

Uning tag ma'nosida tovush va yozuv uyg'unligi, unli va undoshlarning muvozanati hamda tabiiy talaffuz yotadi. Tovush o'zgarishlari, batchim va intonatsiya kabi xususiyatlar bu tilni ohangdor va jonli qiladi.

Shuning uchun koreys tilining fonetik tizimini o'rganish – bu nafaqat tilni to'g'ri talaffuz qilish, balki koreys xalqining madaniyatini, nutq madaniyatini va tafakkurini chuqur anglash demakdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

Lee, I. & Ramsey, S. (2000). The Korean Language. SUNY Press.

Kim, Mi-young (2015). 한국어 음운론 개론. 서울대학교 출판부.

Pak, H. (2018). Korean Phonetics and Phonology. Cambridge University Press.

Cho, Young-mee & Inkelas, Sharon (2014). The Phonology of Korean. Oxford University Press.

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi materiallari.